

Reana Bezić*
Karlo Ressler**

Predano: prosinac 2013.
Prikaz

**EUROCRIM 2013: 13. GODIŠNJA KONFERENCIJA EUROPSKOG
UDRUŽENJA ZA KRIMINOLOGIJU „BEYOND PUNITIVENESS:
CRIME AND CRIME CONTROL IN EUROPE IN A COMPARATIVE
PERSPECTIVE“
Budimpešta, 4.-7. rujna 2013.**

Od 4. do 7. rujna 2013. u Budimpešti je održana 13. godišnja konferencija Europskog udruženja za kriminologiju (European Society of Criminology, ESC). Udruženje, osnovano 2000. godine, nastoji povezati osobe koje su aktivno uključene u istraživanje, nastavu ili praksu u području kriminologije, a njihove godišnje konferencije pružaju priliku da članovi predstave rezultate svojih istraživačkih projekata i da se informiraju o drugim relevantnim istraživanjima koja se provode u Europi. Također, boravak na jednom mjestu stotina kriminologa iz cijele Europe, prilika je za razne sastanke i rasprave o zajedničkim istraživačkim interesima. Ove godine glavna tema konferencije bila je *Kriminal i kontrola kriminala u Europi u komparativnoj perspektivi*, a konferencija je okupila više od 1000 sudionika iz više od 50 europskih država.

Otvarajući konferenciju nazočnima su se kratko obratili Barna Mezey, rektor Sveučilišta Eötvös Loránd, Tibor Navracsics, potpredsjednik mađarske Vlade i ministar javne uprave i pravde te Vesna Nikolić- Ristanović, predsjednica ESC-a. Nakon svečanog otvaranja i koncerta, na plenarnoj sjednici su nas s trendovima u mađarskoj kriminologiji i aktualnim nacionalnim raspravama o kaznenim politikama upoznali dr. Klára Kerezsi, članica Mađarske akademije znanosti s Nacionalnog instituta za kriminologiju i Miklós Lévy, profesor s Katedre za kriminologiju Pravnog fakulteta Sveučilišta Eötvös Loránd. Kerezsi je ukratko predstavila pokazatelje o kriminalitetu, a potom

*Reana Bezić, studentica V. godine na Pravnom Fakultetu Sveučilišta u Zagrebu te administrativni suradnik Max Planck partnerske grupe (student of the Faculty of Law, University of Zagreb and Administrative Assistant of the Max Planck Partner Group), e-mail: r.bezic@balkan-criminology.eu

**Karlo Ressler, magistar prava i član Max Planck partnerske grupe (Master of Law and Member of the Max Planck Partner Group), e-mail k.ressler@balkan-criminology.eu

problematizirala postojanje takozvanog „ciganskog kriminaliteta“ (gypsy crime). U kontekstu jačanja radikalnih nacionalističkih pokreta poput Jobbika, u mnogim aspektima neofašističke stranke, sve češće se u političkim raspravama javlja termin „ciganski kriminalitet“, koji bi obuhvaćao kažnjiva djela navodno karakteristična za Rome, poput sitnih krađa, džeparenja i provala. Uspoređujući demografsku rasprostranjenost Roma po lokalnim jedinicama sa statističkim podacima o pojavnosti takvih kažnjivih djela, profesorica Kerezsi je zaključila da ne postoji značajna korelacija. Na temelju pretpostavke, utemeljene i na statističkim podacima, da počinitelji u pravilu pribjegavaju kriminalu na području u kojem žive, profesorica je teze o postojanju „ciganskog kriminala“ odbacila kao neutemeljene.

Miklós Lévy održao je predavanje pod nazivom *O mađarskoj kriminologiji i razvoju kaznene politike od promjene režima 1989-1990*. Predstavio je promjene vezane uz kriminologiju u mađarskom visokom obrazovanju, poput pokretanja Master programa 2011. Predavanje se također bavilo glavnim obilježjima mađarske kaznene politike, posebice penalnom politikom u zadnjih 20 godina. Jedna od glavnih teza profesora Lévyja bila je da sustav vladavine iz temelja određuje kaznenu politiku. Zanimljiv je podatak o kretanju broja zatvorenika na 100 000 stanovnika: 1988: 193, 1995:121, 2001: 173. Profesor zaključuje da je niža stopa zatvorenika bila prioritet za vlade u prvoj polovici 1990ih, dok je za sadašnju Vladu fokus prebačen na visoki postotak zatvorske populacije.

Sljedećeg dana održavalo se više od 30 različitih panela, s po nekoliko izlaganja unutar svakog, koji su se bavili raznim područjima kriminologije, od korupcije i *white collar* kriminaliteta do maloljetničke delinkvencije i nasilja među partnerima.

Jutarnjim panelom o raznovrsnim kriminološkim pitanjima predsjedala je Jasmin Tregidga sa Sveučilišta u Cardiffu. Interesantno predavanje pod naslovom *Hrana i kriminalitet: zaboravljene žrtve* održala je Pamela Kerschke-Risch, profesorica Sveučilišta u Hamburgu. Podsjećajući na slučajeve lažno deklariranog mesa, pojavljivanje konjetine u svinjskim i goveđim prerađevinama te prodaju pokvarenih namirnica, upozorila je na problem zdravstvene ispravnosti hrane. Dokazivanje namjere kod takvih kaznenih djela vrlo je otežano, a nije jednostavno niti samo pronalaženje krivca. Radi se o ozbiljnim kaznenim djelima, Kerschke-Risch je upozorila, usporedivima s nanošenjem tjelesnih ozljeda, a u najtežim slučajevima čak i s prouzročenjem smrti.

Drugo izlaganje bila je prezentacija učinaka viktimizacije zbog zločina iz mržnje voditeljice panela Tregidga. Predstavljani su rezultati istraživanja *All Wales Hate Crime Research Project*. Istraživanje je obuhvatilo „incidente iz mržnje“ koji su definirani poprilično široko, kao bilo kakav incident koji može, ali i ne mora predstavljati kažnjivo djelo, ali je od strane žrtve ili bilo koje druge osobe percipirano kao motivirano mržnjom ili predrasudama. Incidenti iz mržnje duboko pogađaju pojedince i stvaraju strah i nepovjerenje unutar društva, Tregidga je završno upozorila.

Michael Kilchling, s Max Planck instituta za inozemno i međunarodno kazneno pravo u Freiburgu održao je treće izlaganje na panelu u kojem je prezentirao koncept i praksu sudjelovanja žrtve u njemačkom kaznenom pravosuđu. Žrtva (oštećenik) ima pravo djelovati kao neovisni akter u postupku. Takva samostalnost u postupku naglašava se i posebnim položajem žrtve u sudnici. Procesno pravni položaj žrtve u njemačkom kaznenom pravosuđu mogao bi se okarakterizirati kao ispunjavanje funkcije akcesornog progona.

U zadnjoj prezentaciji panela izlagač je bio Frank Anthony Rodriguez, profesor na Mercyhurst Sveučilištu u Erieju, Pennsylvania, SAD. Prezentirao je istraživanje o mladima latinoameričkog podrijetla koji su bez pratnje prešli granicu između SAD-a i Meksika. Naveo je poteškoće s kojima se nakon prelaska imigranti suočavaju te koliko na njihov život utječe strah od deportacije.

U jutarnjem dijelu prvoga dana konferencije održan je i panel na temu *Trgovanje ljudima: međunarodni, europski i nacionalni pristup* pod vodstvom Marcela F. Aebi sa Sveučilišta u Lausannei. Prvo predavanje održao je Fabrizio Sarrica, iz UNODC-ovog istraživačkog ureda za globalno izvješće o trgovanju ljudima na temu *Analiziranje uzoraka i tokova trgovine ljudima: upotreba službenih statistika*. U istraživanju koristio je globalni pristup prilikom prikupljanja podataka te je analitičkim tumačenjem obradio iste. Otkrio je da u 63% slučajeva zemlja porijekla žrtava trgovanja ljudima je jedna od europskih zemalja. Smatra da je stopa nezaposlenosti u Mađarskoj u korelaciji s brojem žrtava trgovanja ljudima.

Slijedilo je predavanje Claudie Campistoli, sa Sveučilišta u Lausanni i Leontien Van der Knaap, sa Sveučilišta u Tilburgu pod naslovom *Povećanje usporedivosti statistike trgovine ljudima po zemljama Europske unije: project TRAFSTAT*. Prezentirali su probleme i prepreke na koje nailaze prilikom prikupljanja podataka i definiranja pojmova te na koji način ih rješavaju.

Jan Van Dijk, profesor Sveučilišta u Tilburgu prezentirao je metodu koju je koristio prilikom ocjenjivanja podataka iz GRETA izvješća te ih je usporedio s njemačkim izvješćem koje koristi drugačiji sustav.

Izlaganje na temu *Korisnost statistike trgovine ljudima: nacionalni pristup* održala je Ieke De Vries iz Haaga. U svom izlaganju bavila se pitanjem tko je žrtva trgovanja ljudima.

Popodnevni panel o neredima u Engleskoj 2011. vodio je Tim Newburn, profesor kriminologije na London School of Economics. Uz njega su svoje analize engleskih nereda izložili i Carly Lightowlers, sa Sveučilišta Liverpool John Moores te Boran Mercan, sa Sveučilišta u Kentu. Newburn je napravio kratku povijesno- komparativnu analizu nereda 2011. U usporedbi s drugim sličnim događanjima, pravosudni sustav se relativno dobro nosio u procesima protiv 3000 ljudi koji su se pojavili pred sudovima u vezi s engleskim neredima. Lightowlers je razmatrala postojanje korelacije između stupnja deprivacije i sudjelovanja u neredima. Nasuprot najtiražnijim novinama koji su nudili individualistička objašnjenja razloga sudjelovanja u nemirima, poput „nedostatka moralnog koda kod pripadnika potklasa“, Lightowlers nalazi vezu između deprivacije i masovnog protuzakonnog ponašanja u ljeto 2011. Boran Mercan bavio se *Fantazijama i efektima kriminalizacije engleskih nereda 2011.*, a Venessa Barker, sa Fakulteta sociologije na Sveučilištu u Stockholmu dala je pregled nereda u Husbyu, predgrađu Stockholma s visokom stopom imigranata.

U popodnevnom dijelu programa održan je i panel *Rezultati međunarodnog istraživanja maloljetničke delinkvencije* kojim je predsjedao Uberto Gatti, profesor Sveučilišta u Genovi, koji je također održao i predavanje na temu *Je li muški spol još uvijek faktor rizika za maloljetničku delinkvenciju*. Statistički je usporedio delinkvenciju prema spolu na temelju podataka dobivenih u međunarodnom istraživanju maloljetničke delinkvencije. Ustvrdio je da je unutar maloljetničke grupe koja je bila obuhvaćena istraživanjem, muški spol delinkventniji od ženskog.

Anastasia Lukash prezentirala je prve rezultate međunarodnog istraživanja maloljetničke delinkvencije (ISR3) provedenog u Švicarskoj. Dobivene rezultate usporedila je u određenim segmentima i s rezultatima iz prethodnih istraživanja.

Izlaganje na temu *Maloljetnička delinkvencija u Republici Češkoj: prvi rezultati ISR3 istraživanja* održale su Eva Moravcova i Zuzana Podana, obje s Charles Sveučilišta. Prezentirale su način i uzorak na temelju kojeg je

provedeno istraživanje u Republici Češkoj. Kao glavne probleme prilikom prikupljanja podataka istaknule su sam termin istraživanja (kraj školske godine), suradnju sa lokalnom i regionalnom samoupravom te ravnateljima škola. Iznijele su prve rezultate vezane uz modul devijantnost i delinkvencija. Poslijepodnevni panel *Projekt FIDUCIA* održan je u Sveučilišnoj auli pod vodstvom Zsolta Boda, s Instituta političkih znanosti Mađarske akademije znanosti. Temeljna ideja projekta je rasvijetliti nova kriminalna ponašanja koja su se pojavila na području Europe u zadnjem desetljeću. Fokus istraživanja je na trgovanju ljudima, trgovanju robom i kibernetičkom kriminalu. Projekt je financiran iz FP7 programa Europske komisije.

Treći dan konferencije sadržavao je veliki broj panela, u kojima su obrađene različite teme iz područja kriminologije.

Jutarnjim panelom *ISR3 u različitim kulturama: integracija empirijske teorije i metodologijska iskustva* predsjedao je Dirk Enzmann, sa Sveučilišta u Hamburgu.

Ineke Marshall, profesorica Northeastern Sveučilišta u Bostonu u svom predavanju objasnila je na koji način su strukturirana pitanja iz upitnika ISR3 projekta te na koji način će ih obrađivati s obzirom na ekonomsku, zemljopisnu i socijalnu podjelu među državama sudionicama.

Mike Hough, profesor Sveučilišta u Londonu izlagao je na temu *Upotreba ISR3-a za testiranje teorije pravosudnog procesa*. Po prvi puta u ISR3 istraživanju postavljaju se pitanja vezana uz kaznenopravni sustav, kao što su npr. određena pitanja unutar modula koja se odnose na policiju. Objasnio je strukturu takvih pitanja te što se s njima želi postići.

Dirk Enzmann, sa Sveučilišta u Hamburgu u svom predavanju bavio se načinom na koji se mjere osjetljiva pitanja (sensitive questions) u upitniku te prezentirao probleme i rješenja vezana uz iste.

Anastasia Lukash prezentirala je iskustva i prve rezultate međunarodnog istraživanja maloljetničke delinkvencije (ISR3) provedenog u Švicarskoj, zemljama Istočne Europe i azijskim zemljama.

Slijedio je panel pod naslovom *Balkan kriminologija* kojim je predsjedala Anna-Maria Getoš, docent na Pravnom fakultetu, Sveučilišta u Zagrebu i voditelj Max Planck partnerske grupe. Profesor Hans-Jörg Albrecht, direktor Max Planck instituta za inozemno i međunarodno kazneno pravo u Freiburgu u svom uvodnom govoru naglasio je važnost postojanja Max Planck

partnerske grupe za "Balkan kriminologiju". Također je naglasio da je Balkan integralni dio Europe, a zbog povijesno, zemljopisnih i političkih čimbenika smisleno je kriminološka istraživanja usmjeriti na regiju kao cjelinu. Osvrnuo se i na osnivanje grupe te prezentaciju iste, koja se održala 28.-29.06.2013. na Pravnom fakultetu u Zagrebu. S velikim zadovoljstvom predstavio je voditelja Max Planck partnerske grupe Anna-Mariu Getoš, docenta na Pravnom fakultetu, Sveučilišta u Zagrebu koja je održala predavanje na temu *Kriminologija i kriminalitet u Hrvatskoj*. Govorila je o obrazovanju i istraživanjima iz kriminologije u Hrvatskoj te je naglasila da postoji velika potreba za razvijanjem istih. Prezentirala je mrežu Balkan kriminologije koja okuplja relevantne stručnjake i ustanove, kako one iz same regije tako i one izvan nje. Također je najavila buduće aktivnosti grupe: Balkan kriminologija međunarodni tečaj u Dubrovniku, 1. godišnju konferenciju, publikaciju „Kriminologija i kriminal na Balkanu“ itd.

Sárik Eszter Katalin, iz Nacionalnog instituta za kriminologiju u Budimpešti, govorila je o kriminologiji u Mađarskoj. Podsjetila je na visoke standarde obrazovanja u kriminološkim znanostima u Mađarskoj početkom 20. stoljeća i pad obrazovnog i znanstvenog razvoja nakon dva svjetska rata. Komunistički režim bio je sumnjičav prema „buržuskoj“ kriminološkoj znanosti, a 50ih godina je glavna preokupacija bila strogo kažnjavanje. 1960. osnovan je Nacionalni institut za kriminologiju, a pet godina kasnije kriminologija je postala obvezan predmet na mađarskim sveučilištima, uglavnom na pravnim fakultetima. Nakon demokratskih promjena, kriminologija postaje vrlo važna u obrazovanju za provođenje zakona i području psihologije i sociologije. Prije par godina, uspostavljen je i Master program iz kriminologije.

Andra-Roxana Ilie, s Pravnog fakulteta, Sveučilišta u Bukureštu napravila je kratak pregled stanja u kriminologiji i kriminalitetu u Rumunjskoj. Rijetki su pravni fakulteti koji uključuju kriminologiju kao obvezni predmet, a većina postdiplomskih programa se fokusira na kazneno pravo, a ne na kriminologiju. Rumunjski nacionalni institut za kriminologiju osnovan je 2002. godine, međutim prestao je djelovati već četiri godine kasnije zbog institucionalnog restrukturiranja. Danas Društvo za kriminologiju i forenzičke znanosti nastoji nastaviti rad Instituta. Ilie je govorila i o tendencijama u kriminalitetu u Rumunjskoj te upozorila na rastući broj presuda za kaznena djela.

Filip Vojta, član MPPG-a održao je predavanje na temu svog doktorskog rada *Izvršavanje kazni za teške povrede međunarodnog humanitarnog prava na području bivše Jugoslavije*, analizirao je različite pristupe, modalitete,

uvjete te iskustva vezana za izvršavanje kazni osuđenika ICTY (Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju) u različitim europskim zemljama, sa svrhom utvrđenja ukupnosti čimbenika koji utječu na njihov tretman, kao i stupanj njegove jednakosti.

U poslijepodnevnom dijelu održan je panel *Tretman prema počiniteljima: pristupi i iskustva suzbijanja recidivizma II* pod vodstvom Gunde Wössner, s Max Planck instituta za inozemno i međunarodno kazneno pravo u Freiburgu. Gunde Wössner i Elke Wienhausen-Knezevic prezentirale su procjenu socijalno terapijskog tretmana za seksualne prijestupnike u njemačkom zatvorskom sustavu.

Gergely Fliegauf, Nacionalno Sveučilište za javnu službu naglasio je da nema svaki seksualni zločin seksualnu motivaciju. Prezentirao nam je i analizirao na vrlo specifičan način slike zatvorenika koji su počinili seksualni prijestup.

Katalin Parti, s Nacionalnog instituta za kriminologiju iz Mađarske i Gunda Wössner, s Max Planck instituta za inozemno i međunarodno kazneno pravo u Freiburgu izložile su pregled MPI-OKRI expert workshop 2013 na temu *Razvoj zakona i tretmana o seksualnim prijestupnicima u Europi*.

Anna-Maria Getoš, docentica na Pravnom fakultetu, Sveučilišta u Zagrebu u svom predavanju na temu *Tretman seksualnih prijestupnika u Hrvatskoj: pravna i kriminološka pitanja*, prvo se osvrnula na kaznenopravni sustav u Hrvatskoj koji je pod velikim utjecajem kaznenopravnog sustava Njemačke "Strafrechtsdogmatik" te Austrije i Švicarske. Zatim je izložila povijesni pregled od 1991.g do 2013.g. o promjenama percepcije seksualnih prijestupnika u Hrvatskoj. Osnovan je registar seksualnih prijestupnika. U zatvorima postoji poseban program za seksualne prijestupnike pod nazivom *Prevenција recidiva i kontrola impluzivnog ponašanja- PRIKIP* no još uvijek nemam detaljnu statistiku zatvorske populacije.

Sljedećeg dana Miklós Lévy, profesor s Katedre za kriminologiju Pravnog fakulteta Sveučilišta Eötvös Loránd svečano je zatvorio konferenciju i zahvalio okupljenima s pozivom na daljnju stručnu suradnju tijekom godine i na sljedećoj konferenciji ESC-a, koja će se održati od 10. do 13. rujna 2014.g. u Pragu.